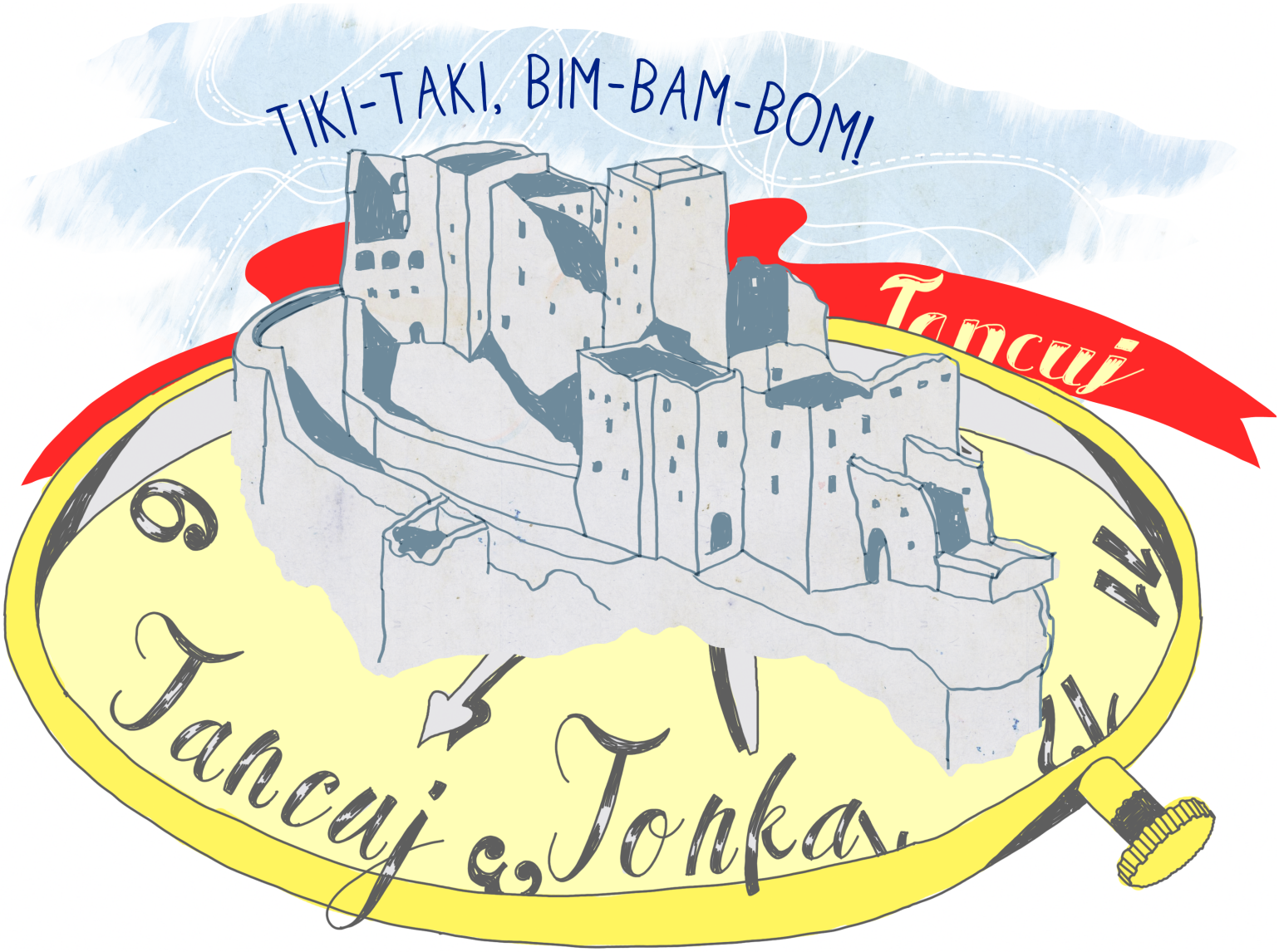

TÚLA SA NÁM SLEČNA,
Z TAJOMNÉHO STREČNA.
TEŠ SA, TONKA, TEŠ!
DO TRENČÍNA BEŽ.

HODINY TAM TIKAJÚ,
SO ZVONOM SI POTYKAJÚ.
TIKI-TAKI, BIM, BAM, BOM,
TANCUJ, TOČ SA V KRUHU TOM.

ŤUKI, ŤUKI-ŤUK!

ŤUKI, ŤUKI, KLOPÝTALO,
PAROŽTEKMI POTRIASALO.
KARPATSKÝMI TIESŇAVAMI,
TAJOMNÝMI CESTIČKAMI,
PO TRÁVIČKE TANCOVALO.

TRČÍ CHVOSTÍK KRPATÝ,
OČKÁ TMAVÉ TRNKY,
TEN KABÁTIK STRAKATÝ,
ŠILI MAMKY SRNKY?
NOŠTEK, TUŠÍM GOMBIČKA.
ČÍ JE PORTRÉT?
SRNČIATKA!

UCHOM POČUŤ NOVINU,
CEZ MURÁNSKU PLANINU.
UŽOVKA TAM BLÚDILA,
MYŠKU HRYZKU UKRYLA.

UŽ AJ MUŠKA ZABZUČALA,
USYČANÚ JAZYČNICU
DO ZADOČKA UBODALA.
UŽOVKA SA SKRÚTILA,
V ÚKRYTE SA UKRYLA.

VODNÁ VÍLA

VODA VALÍ, VIETOR VANIE,
VODNÁ VÍLA VZDYCHÁ, ACH!
VOLAVKA NA VŘBU SADLA,
VIDÍ VÔKOL RIEKU VÁH.

YPSILÓNIK, IXMENKA

YPSILÓNIK, IXMENKA,
EXISTUJÚ PÍSMENKÁ.
DIVIAK, RYČÍ ON,
JE TAM YPSILON.
A Z PÍSMENKA X
UROBÍME MIX.

ZORENKA

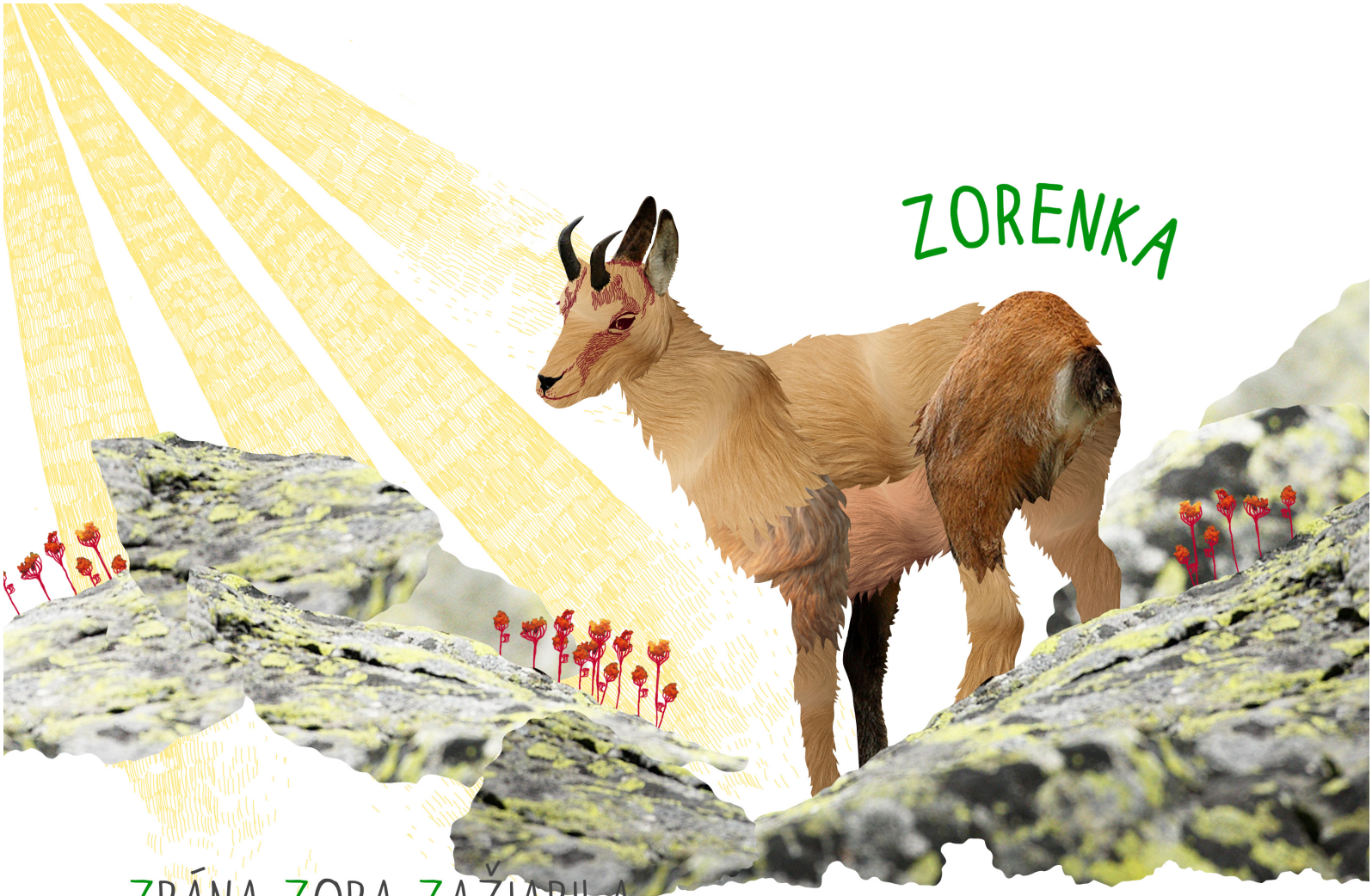

ZRÁNA ZORA ZAŽIARILA,
KAMZÍKA HNEĎ ZOBUDILA.
ZAKNÍSAL ON ROŽKAMI,
ZADUPOTAL NÔŽKAMI.
ZHORA A ČI ZDOLA,
SKALU ZARAZ ZDOLÁ.

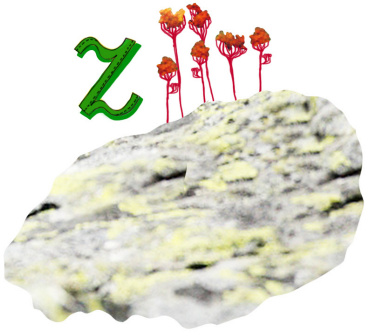

ŽMÚRI ~ ŽMURKÁ

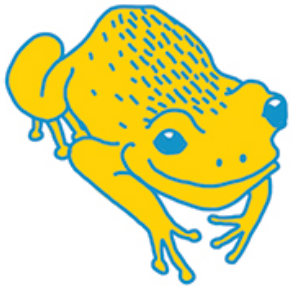

ŽMÚRI, ŽMURKÁ, OČKOM GUĽKÁ.
ŽIARU SLNKA ODRÁŽA.
A ŽALUJE ŽULA ŽULE,
ŽABKY, RYBKY ZVOLÁVA.
ŽIADNA MLÁKA ŽBLNKI, ŽBLNKI,
ŽARTUJÚ TAM CHLADNÉ VLNKY.
TAM VO VÝŠKE ŽMURKÁ PLESO,
NAŠICH TATIER MOCNÉ ESO.

SVET FARIEB

BETKY ABECEDKY

A *Akvamarínová*	*ako farba oblohy okolo slovenskej vlajky*
Ä *Zelená*	*ako trávička, ktorú spása kôň*
B *Bordová*	*ako farba strechy Múzea M. R. Štefánika v meste*
C *Modrá*	*ako farba páva v ZOO*
Č *Červená*	*ako farba zástavky na Čachtickom hrade*
D *Bledomodrá*	*ako farba studenej krásy - dámy ľadovej*
Ď *Tmavohnedá*	*ako kožuštek medveďa hnedého*
DZ, DŽ *Oranžová*	*ako farba nôžky rýdzika*
E *Tmavozelená*	*ako farba Emilovho vreca*
F *Fialová*	*ako F na husliach muzikantov v Terchovej*
G *Zelená*	*ako zelené grúne na Gemeri, kde sa pasú ovečky*
H *Hnedá*	*ako škvrny na tele ryby v rieke Hron*
CH *Bledo šedá*	*ako veľká snehová vločka*
I *Bledomodrá*	*ako farba inovati*
J *Bledozelená*	*ako jarná lúka pri Jánošíkovej skale*
K *Modrá*	*ako farba prírody pod vrchom Kriváň*
L *Ružová*	*ako farba lekna v piešťanskom jazierku*
Ľ *Modrá*	*ako farba lánu ľanu pod Poľanou*

M	*Modrá*	*názov farby pomocou písmena M*
N	*Modrá*	*ako nezábudky pri brehoch slovenských riek*
Ň	*Bledomodrá*	*ako voda prameňa rieky Hron*
O	*Bledomodrá*	*ako tatranská obloha*
Ô	*Fialová*	*ako farba fialôčky*
P	*Šedá*	*ako kvet plesnivca na tatranských skalách*
Q	*Bledomodrá*	*ako farba písmenka Q v nadpise veršíka*
R	*Ružová*	*ako ruža pre Svätopluka*
S	*Žltá*	*ako keď letné slnko sála na jazero Sĺňava v Piešťanoch*
Š	*Šedá*	*ko farba skalnatých úkrytov svišťa*
T	*Tmavomodrá*	*ako obloha nad Trenčianskym hradom*
Ť	*Krémová*	*ako kabát mamky srnky*
U	*Bledozelená*	*ako lúky Muránskej planiny*
V	*Modrá*	*ako vlny vo Váhu*
X, Y	*Šedo zelená*	*ako hlava diviačika*
Z	*Zelená*	*ako kosodrevina za kamzíkmi*
Ž	*Žltá*	*ako slniečko nad horami*

KVETY A STROMY
SLOVENSKA VO VERŠOCH

NEVÄDZA POĽNÁ ***Ä***

Poľná bylina s dlhou byľou a sýtomodrým kvietkom , rastie medzi obilím, je to burina. Je liečivá. Dáva sa do čajov a z jej odvarom sa vymývajú rôzne rany.

BORIEVKA OBYČAJNÁ ***B***

Pichľavý ihličnatý ker , plody má modročervené bobule. Má rada piesčité a skalnaté porasty. Je liečivá . Používa sa pri zažívacích ťažkostiach.

IMELO BIELE ***I***

Vždy zelená parazitická rastlina s bielymi bobuľami, rastúca v korunách stromov. Je malý kríček, guľatého tvaru s malými kožovitými lístkami. Sú vždy zelené. Korienky má prisaté na konároch stromu. Je liečivé na krvný tlak. Imelo je považované za symbol šťastia. Nesmie chýbať v slovenských domácnostiach najmä na Vianoce.

JELŠA LEPKAVÁ ***J***

Listnatý strom, rastúci na vlhkých miestach. Veľmi rýchle rastie. Prispôsobila sa bahnitým pôdam. Má pevné korene, ktoré ju podopierajú nad zemou. Jej najčastejší výskyt je na úpätí pohoria Malé Karpaty. Spevňuje brehy vodných tokov.

VŔBA RAKYTOVÁ ***R***

Môže tvoriť ker alebo strom do výšky 10 m. Rastie na vlhkých pôdach. Koruna Je metlovitého tvaru. Nemá kvalitné drevo. Vyskytuje sa po celom Slovensku. Na jar zakvitá ozdobnými jahňadami. Z prútikov sa pletú koše, vyrábajú metly. Kôra má liečivé účinky. Má všestranné využitie! Vetvičky vŕby rakyty symbolizujú sviatky Veľkej noci.

JEDĽA BIELA ***J***

Je ihličnatý strom. Dorastá do veľkej výšky. Veľmi sa jej darí v blízkosti buku. Rastie v určitej nadmorskej výške -500 m nad morom. Dožíva sa 450 rokov. Najstaršia sa nachádza pri Čiernom Balogu .Volá sa Matka pralesa. Na Slovensku má najčastejší výskyt. Vyznačuje sa kvalitným drevom, rastie v čistom prostredí.

SIRÔTKA ***Ô***

Vysádza sa do parkov a záhrad. Vznikla skrížením troch druhov fialiek. Je krásne sfarbená . Je najčastejším kvetom našich cintorínov.

FIALKA VOŇAVÁ ***F***

Jej rastlinka je celá liečivá. Používa sa pri dýchacích problémoch. Má malý kvet tmavo - fialovej farby. Krásne vonia. Listy sú srdcovitého tvaru, ktoré vyrastajú priamo z koreňa..

ĽAN SIATY ***Ľ***

Je stará kultúrna rastlinka. Na Slovensku sa pestuje v podhorských oblastiach. Má rada vlhké prostredie. Je vysoká vyše 1m. Kvet má belasý, s piatimi lupienkami. Veľmi rýchle odkvitá. Semená sú liečivé. Pomáhajú pri žalúdočných ťažkostiach. Táto poľná rastlina sa pestuje aj na vlákna, z ktorých sa tká plátno. Má všestranné využitie. V minulosti si ľudia na Slovensku šili z ľanu odev, používali plátno v domácnostiach.

LEKNO NYMPHAEA ***L***

Je vodná rastlina. Na Slovensku sa vyskytuje zriedka. Zakvitá v mesiaci jún až august na južnom Slovensku. Kvet sa otvára za slnečného dňa. Krášli piešťanské jazierka. Kvet je ružovej farby, môže mať aj iné sfarbenie.

PLESNIVEC ALPÍNSKY ***P***

Sivobiela, plstnatá, vysokohorská bylina. Je chránená a vzácna . Rastie na vápenatých skalách, je trvalka. Kvet je chlpatý. Na Slovensku rastie v Tatrách. Plesnivec sa stal symbolom Vysokých Tatier.

NEZÁBUDKA MOČIARNA ***N***

Je obľúbená rastlinka s drobnými kvietkami sýtomodrej farby. Obľubuje vlhké miesta.

Nájdeme ju na brehoch riek, jazier, potokov, močiarov, rybníkov. Poznáme viac druhov nezábudky. Jej názov je symbolický.

HRÍB DUBOVÝ ***Ď***

Rastie v dubinách, niekedy v zmiešaných lesoch. Staršie hríby majú klobúk hnedožltý, mladé majú tmavohnedý klobúčik. Hríb je jedlý, výborný, suší sa, konzervuje. Zbiera sa od júna do októbra. Pridáva sa do tradičných slovenských jedál – vianočná kapustnica.

RÝDZIK PRAVÝ ***DZ - DŽ***

Je jedlý hríb. Klobúčik má lievikovitý tvar, tehlovo -oranžovej farby. Pre korenistú chuť je vhodný na nakladanie do sladko- kyslých nálevov. Rastie v smrekových a borovicových lesoch.

RUŽA ŠÍPOVÁ ***R***

Je ker s tŕňmi. Kvet má bledoružový, voňavý. Plody sú červené šípky. Zbierajú sa na chutný čaj. Obsahujú mnohé vitamíny, medzi nimi vitamín C. Ruža rastie pri lesoch, hájoch ,pri plotoch.

ŽIVOČÍCHY

SLOVENSKA VO VERSOCH

VRABEC DOMOVÝ ***Č***

Malý, stály vtáčik, s kuželovitým zobákom, sivohnedo sfarbený, samček je pestrejší, hniezda robí neporiadne, obsadzuje cudzie hniezda belorítok, živí sa semenami, púčikmi rastlín, v lete hmyzom kŕmi svoje mladé, v zime sa zdržiava blízko domov.

OVCA ***B***

Telo porastené hustou jemnou srsťou , strihá sa na vlnu, barany majú zatočené rohy, mláďatá sú jahniatka, pasú sa na horských lúkach, sú užitočné, z mlieka sa vyrába bryndza, syr, z kožiek –kožušiny.

HUS DOMÁCA ***G***

Je väčšia ako kačica, veľký vták, dobre pláva, gunár je väčší ako húska, húsatká sú po vyliahnutí slabé - žltej farby ,sú domáce, prikrmujú sa zrnom a kukuricou , na nohách majú plávajúce blany, perie je biele, mäso z húsky chutí.

KÔŇ ***Ä***

Veľké zviera, s dlhými nohami a podkovami, je párnokopytník, kožu má porastenú krátkou lesklou srsťou, chvost je krátky s dlhými štetinami, rád behá, na krku má hrivu, zrak, čuch , sluch má výborný, živí sa rastlinami a ovsom, žrebec je väčší ako kobyla, mláďa je žriebä, je čistotný, citlivý, dá sa skrotiť, vyžaduje si starostlivosť, ozýva sa erdžaním.

MYŠ DOMOVÁ ***U***

Najrozšírenejší cicavec, sivočiernej farby, môže mať farebné odchylky, má dlhý chvost, veľké ušnice, hlodavé zuby, veľké oči, je to malý hlodavec, na zimu hľadá ľudské obydlia , živí sa obilninami a výrobkami z nich.

VČELA MEDONOSNÁ ***A, V***

Žije v úli, ústnymi ústrojmi zbiera sladkú šťavu z kvetov, nektár mení na med, ktorý ukladá do voskového plastu, peľ zbiera tretím párom nožičiek, pri podráždení pichá žihadlom

a hynie, rana opuchá a je bolestivá, je užitočný hmyz. dáva med, vosk, opeľuje, žije v spoločenstvách na čele s kráľovnou, ktorá znáša vajíčka, v úli žijú robotnice a trúdy.

SRNA HÔRNA ***K***

Je veľká ako koza, červenohnedej srsti, samec- srnec má parohy, zhadzuje ich na jeseň, na jar mu znova vyrastú, srnčiatka majú biele škvrny, v zime sa prikrmujú, živia sa rastlinami, žijú v hájoch , lesných krovinách vo svetlých listnatých lesoch.

VLK OBYČAJNÝ ***Ä***

Je veľký ako nemecký ovčiak, srsť má dlhšiu, chvost zvesený, šikmé oči, ostré zuby, je mäsožravec, s vynikajúcim čuchom, loví v noci , v zime aj jelene a ovce z košiara, žije v svorke, zvolávajú sa zavýjaním.

UŽOVKA OBYČAJNÁ ***U***

Je had, má žlté polmesiačiky na hlave, spí od októbra do marca v úkryte pod pňami, skalami, svoju kožu zvlieka niekoľkokrát v roku, živí sa hmyzom a drobnými živočíchmi, kožu má jemnú s drobnými šupinkami , nie je jedovatá.

SKOKAN ZELENÝ ***Ž***

Žaba , obojživelník, žubrienky dýchajú vo vode žiabrami, dospelé žaby pľúcami, má rád teplé a vlhké miesta, vajíčka znáša do vody, zimuje ukrytý pod zemou, samce v lete kŕkajú, vymrštěným lepkavého jazyka chytá hmyz, telo má zelené.

SVIŠŤ VRCHOVSKÝ ***Š***

Je to bylinožravec, zimu prespí v hlbokých norách, je najväčší vysokohorský hlodavec, telo má zavalité – 60 cm dlhé, je denné zviera , žije na sutinách, lúkach, v pásmach kosodreviny, starý svišť hlási hvízdnutím nebezpečenstvo, žije v rodinách, potrava: tráva, alpínske byliny, lišajníky, žije vo Vysokých a Nízkych Tatrách, je zákonom chrzánený.

KAMZÍK VRCHOVSKÝ ***Z***

Žije v hornej hranici lesa, v lete je to oblasť alpínskych lúk,telo má 100 až 130cm dlhé, váži 40 kg, podobá sa na kozu, pripomína antilopu, má teplú kožušinu, škodí mu horská turistika, žije vo Vysokých a Nízkych Tatrách, Je chránený a vzácny, dobre sa pohybuje po skalách.

MEDVEĎ HNEDÝ ***Ď***

Je mäsožravec, dlhý je 2 m, jeho hmotnosť je 350 kg, žije v ihličnatých lesoch zmiešaných, dožíva sa 30-35 rokov, má rád neprístupné úkryty, neprehľadné terény, je aj všežravec : spása trávu, semená, bobule,med. V zime spí v brlohu, na Slovensku je zákonom chránený.

DIVIAK LESNÝ ***YX***

Všežravec, hmotnosť 300kg, výška 1m, má vyvinutý sluch, čuch, menej zrak. Je neprežúvavý

párnokopytník, predok svine domácej, má dlhý rypák, dozadu posunuté oči, sivočiernu srsť, samce majú kly, žijú v čriede, v podvečer si hľadajú potravu, vedia zaútočiť aj na človeka, žijú v dúbravách a bučinách, robia škodu na poliach.

OROL SKALNÝ ***O***

Najznámejší dravý vták, obýva skalné končiare a bralá, vyskytuje sa Orava, Malá Fatra, Tatry, Slovenský raj, je veľký dravec, meria 90cm, rozpätie krídel 2,2m, váži 5kg, zobák má mohutný, rovný a ostro zahnutý do háku, živí sa cicavcami stredne veľkými, na Slovensku je 60 -80 párov orla skalného, je prísne chránený.

LABUŤ HRBOZOBÁ ***L***

Je najväčší vodný vták, dĺžka 1,6m , hmotnosť 22 kg, je biely vták, má dlhý krk, je prelietajúci vták, hniezdiaci druh, s celoročným výskytom, živí sa rastlinami, vyhľadáva stojaté a pomaly tečúce vody, žije v párocb celý život, je zákonom chránený.

SUMEC ZÁPADNÝ ***S***

Najväčšia ryba, dĺžka 250 cm váha 100kg, má veľkú hlavu so širokou papuľou, s dvoma dlhými fúzmi, má ostré zuby, telo šupinaté, žije v hlbokých riekach bahnitého dna, v jazerách a priehradách, živí sa rybami, loví v noci, má chutné mäso.

HLAVÁTKA ***H***

Dĺžka tela 1,7m ,váži 60kg, dožíva sa 100rokov, má najväčšie ikry - 5mm, je dravá ryba, žije v horských a podhorských oblastiach – vo Váhu, Hrone, Turiec, je kráľovná našich vôd, je chránená, má rada čisté vody.

BABÔČKA PÁVOOKÁ ***Ô***

Najkrajší motýľ, húsenice sa vyvíjajú na prhľave, v úkryte prežíva zimu, je krásne sfarbená.

SVETLUŠKA SVÄTOJÁNSKA ***Ä***

Chrobáčik 9 -17 mm dlhý, samičky nelietajú, v júni svietia zelenkasto ústrojmi na brušku , žijú na vlhkých miestach pri potokoch, rybníkoch. Svetieľkujú aj ich vajíčka.

ŠKOVRÁNOK POĽNÝ ***Ľ***

Malý vtáčik suchých lúk, pasienkov obilných polí, hniezdi na zemi v jamkáchso suchých stebiel trávy, z 5 vajíčok sa za 14 dní liahnu mláďatá, živí sa hmyzom, larvami, kuklami, je sťahovavý, spieva nad poľom , na jednom mieste sa vznáša.

SIHA MARÉNY ***Ž***

Lososovitá ryba, je vzácna, žije pravdepodobne iba v Štrbskom plese, žije v hĺbke, v čase zaladnenia vychádza na povrch, ohrozujú ju ostrieže a plotice, bola nasadená pred 80 rokmi.

VOLAVKA POPOLAVÁ ***V***

Prilieta v marci, odlieta v septembri, prípadne v októbri, hniezdi pri jazerách, riekach, močiaroch, zdržiava sa na poliach a stráňach, často zimuje aj na Slovensku, hniezdo je veľká plošina na stromoch ako –vŕba, jelša, topole, znášajú 4-5 bielomodrých vajíčok, živí sa rybami , na poliach chytá hrabošov, keď je voda zamrznutá chytá hady, mláďatá vtákov, útočí bleskurýchlo zobákom, od bociana sa líši – pri lete skladá krk esovito, nohy natiahne pod chvost, rozpätie krídel má 170 cm, hmotnosť 1,5 – 2kg, na hlave a hrudi má predĺžené perá, dlhé nohy, krk, zobák. Je chránená.

SOKOL SŤAHOVAVÝ ***A, Y***

Rýchly ,silný, dravý vták, má ostrý zobák , loví na otvorenej krajine, poliach, tvorí pár na celý život, často sa vracia do rovnakých hniezd, vysedí mláďatá z červenkastých vajíčok, živí sa vtákmi – škovránkami, holubmi, snehulami, korisť vidí z výšky, púšťa sa za ňou strmhlav, chytá ju ostrými pazúrmi, ničia ho chemické postreky.